

Article Arrival Date
16.11.2025

Article Published Date
20.12.2025

Depremde Biten Anıların ve Umutların Sanatla Yaşatılması
Keeping the Memories and Hopes Lost in the Earthquake Alive Through Art

Feyzi AŞIK
Öğretmen, Meb., Sanat Tasarım/ Plastik Sanatlar, Orcid: [0009-0002-8912-4557](https://orcid.org/0009-0002-8912-4557)

Özet

Araştırmanın amacı, Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihinde depremde bütün anılarını umutlarını yitiren insanların toplumsal etkilerini sanatla yaşatılmasını incelemektir. Deprem, yerkürede sismik titreşimlerle meydana gelen yer kabuğu kırılmalarıyla oluşan sarsıntılar olarak tanımlanır. Deprem toplum üzerinde bireysel ve toplumsal boyutta olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Deprem sadece doğal değil toplumsal bir olaydır. Meydana geldiği bölgelerde toplumun yaşamını dolaylı veya doğrudan olumsuz etkiler bırakmaktadır. Depremle birlikte alt yapı, sanayi ve ekonomik faktörler alt üst olmuş, bu da sosyolojik, psikolojik sosyal ve toplumsal değişimlere neden olmuştur. Aynı zamanda toplumsal dayanışma ile birlikte kültürel olarak bir arada bulunmayı ve yardımlaşmayı gerekli kılmaktadır. Kahramanmaraş ve çevre illerde meydana gelen bu büyük deprem, birçok ailenin hayatlarını, umutlarını ve hayallerini yekeysen etti. Büyük hayaller kuran aileler, çocuklar, öğrenciler ve ebeveynler depremle birlikte ya can vermiş yada hiç unutamayacakları bu yaşanmışları anılarda yaşatacaklardır.

Sanat eserleri terapistik öznenin kendisidir. Onu şekillendirin kişilerin estetik yaratımlarıdır. Tinsel, zihinsel duygularımızı sanat ile dile getirirken hem zihnimiz hem de ruhsal/tinsel değerlerimizi harekete geçer. Sanat çalışmalarında veya sanat etkinliklerinde kil ile modelleme sanatı öğrenirken toprağa dokunmanın terapistik etkisinde kalınır. Resim çizerken veya kilden çamurdan heykel yaparken olumsuz olan duygular olumlu duygulara geçirilmiş olunur. Bu nedenle sanat ve yaratıcılığın psikoloji ile ilişkisi kurularak bir terapi ile birleştirilmiştir (Acar ve Düzakın, 2017:4). Hafıza, geçmişte yaşananları hatırlama veya hatırlatma anlamı taşır. Hatırlama ise bazen yüzleşmeye bazen de olumlamaya erişebilir. Kişileri geçmiş yaşantılarını hatırlamaya çalıştıklarında ise geçmişi yeniden yaşayamaya ve anlamlandırmaya çalışırlar.

Sanat tarihsel bilinçle birlikte toplumsal ve sosyal olayların kayıtlarını tutarak tarihsel bilinci de sağlar. Sanat insanların kendi kültürlerini, değerlerini, normlarını görsel ve işitsel sanat dallarıyla gelecek nesillere aktarırlar. Bununla birlikte toplumsal hafıza sağlanmış olur. Malatya, Adıyaman ve Kahramanmaraş ilerinde yapılan görsel ve devasal sanatsal deprem anıtların toplum nezdinde acıların taze tuttuğunu, sosyal dayanışma sergilediğini ve bunun dayanışmanın abidesi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; depremde yok olan umutlar, anılar sanatın toplumsal ve kültürel birleştirici gücü ile yeniden inşa edilerek birlik beraberlik ve dayanışma sağlar. Okullarda deprem konulu eğitim projeleri; resim, heykel, şiir, drama gibi sanat etkinlikleri düzenlenerek depremin acı etkileri unutturmaya ve toplumsal hafızalarda yer alması sağlanmış olur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Umut, Anı, Sanat

Summary

The aim of the research is to examine the social effects of people who lost all their memories and hopes in the earthquake centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023. Earthquake is defined as the tremors caused by the earth's crust fractures caused by seismic vibrations in the

earth. Earthquakes have negative effects on society in individual and social dimensions. Earthquake is not only a natural but also a social event. It has direct or indirect negative effects on the life of the society in the regions where it occurs. With the earthquake, infrastructure, industrial and economic factors have been turned upside down, which has caused sociological, psychological, social and social changes. At the same time, it necessitates social solidarity and cultural coexistence and cooperation. This great earthquake in Kahramanmaraş and neighboring provinces has shattered the lives, hopes and dreams of many families. Families, children, students and parents who dreamed big dreams either perished in the earthquake or they will keep these experiences alive in their memories that they will never forget. Works of art are the therapeutic subject itself. They are the aesthetic creations of the people who shape it. When we express our spiritual and mental feelings through art, both our mind and our spiritual/mental values are activated. While learning the art of modeling with clay in art studies or art activities, the therapeutic effect of touching the soil is experienced. When drawing a picture or sculpting with clay, negative emotions are transformed into positive ones. For this reason, art and creativity are associated with psychology and combined with a therapy (Acar & Düzakın, 2017:4). Memory means remembering or reminding what happened in the past. Remembering can sometimes lead to confrontation and sometimes to affirmation. When people try to remember their past experiences, they try to relive and make sense of the past. Art provides historical consciousness by keeping records of social and social events along with historical consciousness. Art transmits people's own culture, values and norms to future generations through visual and auditory art branches. With this, social memory is ensured. The visual and gigantic artistic earthquake monuments built in Malatya, Adıyaman and Kahramanmaraş keep the pain fresh in the eyes of the society, display social solidarity and show that this is a monument of solidarity.

As a result, the hopes and memories that were destroyed in the earthquake are rebuilt with the social and cultural unifying power of art, ensuring unity and solidarity. Educational projects on earthquake in schools; art activities such as painting, sculpture, poetry, drama are organized to forget the painful effects of the earthquake and to take place in social memories.

Keywords: Earthquake, Hope, Memory, Art

1.GİRİŞ

1.1.Depremi Toplumsal ve Bireysel Etkileri:

Deprem, yerkürede meydana gelen sismik titreşimlerle meydana gelen yer kabuğu kırılmalarıyla oluşan sarsıntılar olarak tanımlanır. Deprem toplum üzerinde bireysel ve toplumsal boyutta olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Deprem sadece doğal değil toplumsal bir olaydır. Meydana geldiği bölgelerde toplumun yaşamını dolaylı ve doğrudan olumsuz etkiler bırakmaktadır.2023 Kahramanmaraş depremini kapsayan 11 ilimizde şiddetli yıkıntılar meydana gelmiş, Depremle birlikte alt yapı, sanayi ve ekonomik faktörler alt üst olmuş ve buda sosyolojik, psikolojik sorunlara sosyal ve toplumsal değişimlere neden olmuştur. Aynı zamanda toplumsal dayanışma ile birlikte kültürel olarak bir arada bulunmayı ve yardımlaşmayı gerekli kılmaktadır.

1.2.Anı ve Umut Kavramlarının Yitimi:

Umut, Bir kimsenin bireysel yaşantısındaki olay ve durumlarla ilgili olumlu sonuçlara, ihtimallere dair duygusal inançlara denir. Anı ise, Yaşanmış, olayların üzerinden uzunca bir zaman geçtikten sonra yazılan metinlerdir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremi, hepimizin hafızasında derin izler bırakan bir tarihtir. Bu tarihte, Kahramanmaraş ve çevresinde yaşanmış olan büyük deprem, birçok aileyi, hayatları, umutları ve hayalleri yekeysen etti. Hayaller kuran aileler, çocuklar, öğrenciler ve ebeveynler depremle birlikte ya can vermiş ya da hiç unutamayacakları bu yaşanmışları anılarda yaşatmışlardır.

1.3.Depremi Yarattığı Travmalar

Deprem, günümüzde insanların yaşamını olumsuz etkileyen, özellikle de psikolojik olarak sorunlar meydana getiren doğal bir afettir. Kahramanmaraş depremi ülkemizde 11 ilimizi etkileyip on binlerce vatandaşımızı vefat etmesine neden olmuştur. Tüm bunlar toplumda travmatik psikolojik ve yaşam alanlarının tekrar yıkılma korkuları nedeniyle toplum genelinde psikolojik endişeleri de beraberinde getirmiştir. Deprem sonrası görülen travmaların bazıları:

1.3.1. Psikolojik Travmalar

- Travma Sonrası Stresler: Deprem sonra yaşanan en önemli stres türüdür. Farklı seslerden korkma, deprem rüyaları görmedir.
- Yaşantı Depresifleri: Yaşamdan sevk almama, umudunu kaybetme çok yaygındır
- Çocuklarda Gerileme/Regresyon: Tırnak yeme, kimseyle konuşmama

1.3.2. Sosyal Etkiler

- Güvensizlik: Evde, okulda ve iş yerinde güvende olmama
- Dayanışma: Destek, bir arada olma, yardımlaşma,
- Aile Sorunları: Sosyal duygusal bağların yok olması

1.1.2. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışma, afet sonrası toplumsal travmanın sanat aracılığıyla ifade edilmesi, anıların korunması ve kolektif umudun yeniden inşası üzerine temellendirilmektedir. Kuramsal çerçevede öncelikle travma kuramı, hafıza çalışmaları ve sanatın iyileştirici gücüne ilişkin yaklaşımlar ele alınmaktadır.

Travma kuramı (Cathy Caruth, Dominick LaCapra) afetin birey ve toplum üzerindeki psikolojik etkilerini aktarırken, kolektif hafıza kuramı (Maurice Halbwachs, Jan Assmann) sanatın toplumsal bellek oluşturmadaki etkisini belirtir. Sanatın bir “hafıza mekanlı” olarak işlevi, deprem gibi yıkıcı olayların ardından yok olan anıların yeniden temsiline olanak tanır.

Ayrıca sanat terapisi ve estetik direniş kavramları, sanatın bireysel ve toplumsal iyileşme süreçlerindeki rolünü destekler. Bu çerçevede sanat, yalnızca kaybın ifadesi değil, aynı zamanda yeniden doğuşun, umudun ve dayanışmanın da sembolüdür.

2. SANATIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Terapistik sanat, bireylerin kendi duygularını, edimlerini, sanatsal yaratımları ve kendini ifade etme veya keşfetmedir. Sanat eserleri bir terapistlik bir süreç olabilir. Sanatçının yaşamı boyu edindiği edimlerin dışı vurumu değil kendi fark etme sürecidir. Bu nedenle sanat ve yaratıcılık içi içedir. Sanat öznenin kendidir. Onu şekillendirin kişilerin estetik yaratımlarıdır. sanat beden ruh ve zihin arasında ilişkiler kurmasını sağlar. Tinsel ,zihinsel duygularımızı sanat ile dile getirirken hem zihnimiz hem de ruhsal/tinsel değerlerimizi harekete geçirmiş oluruz. Sanat çalışmalarında veya sanat etkinliklerinde kil ile modelleme sanatını öğrenirken toprağa dokunmanın terapistlik etkisi sağlar. Resim çizerken veya kilden çamurdan heykel yaparken olumsuz olan duygularımızı olumlu duygulara geçirilirmiş olunur. Bu nedenle sanat ve yaratıcılığın psikoloji ile ilişkisi kurularak bir terapi ile birleştirilmiştir (Acar ve Düzakın, 2017:4). Fenomonolojik bir varlık olarak, insan, sanatın, gerçek olmayan bir temsili olarak yaratır. Orada sanat kendi gerçekliğini bir varlık olarak anlamlı kılar. Sanat karmaşıklığını, yine kendisi ama dışarıdan da onu temaşa edebilen bir özne olarak anlamlandırır. “Sanatla uğraşmasaydım çoktan ölürdüm.” diyen Kusama, sanatı her zaman bir araç olarak görmüş ve şöyle devam etmiş: “Sanat gördüğüm, yaşadığım olumsuz şeylerden kurtulmak için bir araçtı, bir yolu, yöntemdi ve kurtuluştı. Bu yüzden sürekli çizdim, boyadım ve yazdım.” (Monro, 2012: 79).

Sanatın iyileştirici gücü, günümüzde bile 2025 yılında itibariyle eğitim programların yapılmasında ve sağlık planlarında kendini göstermektedir. Sanatın iyileştirici gücü Amerika’da 1940 yılında sağlık alanında rehabilitasyon merkezlerinde sanat ve terapi kapsamında uzman psikiyatristler tarafından kullanılarak başlamıştır. Sanatın psikoterapide kullanılmasının önemi anlaşıldıktan sonra ve uygulandıktan sonra da klinik psikolojide

kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde kullanımı oldukça geç olmuştur. 1992 yılında Prof. Dr. Nevin ERACAR tarafından kullanılmıştır.

2.1. Tramva Sonrası Sanat Tepisi

İnsanlar kendilerini ve duygularını ifade etmeleri aktarmaları sanıldığından daha zordur. Bireyler tanıkları ve samimi oldukları kişilere kendilerine anlatmaları duygularını paylaşmaları kolayken fakat tanımadıkları birileriyle terapi odalarında bulunmaları onlarla konuşmaları sosyal bağ kurmaları oldukça zordur. Terapide danışanı dinlemek probleminin tespiti için önemlidir. Danışan duygularını rahat bir şekilde ifade edilmesi önemlidir. Terapistin problem üzerinde yetkinliği önemli bir etkidir. (Sommers-Flanagan & Sommers-Flanagan, 2012).

Danışan kendini terapistte açmadan önce, kendini keşf etmelidir. Tüm bunları yaparken kavramsal olarak bunu gerçekleştirmek için kullanılması gereken yol sanattır. Sanat ile ilgili literatürde travma ve stres bozuklukları ile ilgili araştırmalar yapıldı. Linda ve arkadaşları (2001) bir şehir hastanesi travma merkezinde yaptıkları çalışmalarında, sanat terapisi ve travma sonrası stres bozukluğu yaşayan çocuklarda araştırmalar ve akut stres semptomlarını azalttığını tespit etmişlerdir.

2.2. Toplumsal Hafızada Sanatın Yeri

Hafıza, geçmişte yaşananları hatırlama veya hatırlatma anlamı taşır. Hafıza geçmişi kültürü ve kişinin yaşantılarını da kapsamaktadır. hafıza hem geçmişe ait yaşantılar ve aynı zamanda geçmişe yönelik bir hatırlatma anlamlarını da kapsamaktadır. Bireyler geçmiş yaşantılarında yaşarlar. Gelmişte yaşananları hatırlamadıklarında ve bunları belleğinde sakladıkları zaman yeri geldiğinde hatırladıkları, bilinç yüzeylerinde depoladıkları geçmiş izlenimlerine anı denir. Hatırlama ise bazen yüzleşmeye bazen de olumlamaya erişebilir. Kişileri geçmiş yaşantılarını hatırlamaya çalıştıklarında ise geçmişi yeniden yaşamaya ve anlamlandırmaya çalışırlar. sanat, kişisel ifadeden çok da fazlasını vermektedir.

Sanat tarihsel bilinçle birlikte toplumsal ve sosyal olaylarını kayıtlarını tutarak tarihsel bilinci de sağlar. Sanat insanların kendi kültürlerini, değerlerini, normlarını görsel ve işitsel sanat dallarıyla gelecek nesillere aktarırlar bununla birlikte sanatla birlikte toplumsal hafıza sağlanmış olur.

2.3. Sanatın Duyguları İfade Etmedeki Rolü

Sanat, tarih öncesi çağlardan itibaren ortaya çıkmıştır. En eski sanat eserlerine lascauxteki mağaralarda paleolitik resimler keşfedilmiştir. İnsanlar doğayla karşı karşıya kaldığı andan itibaren nesneleri anlamlandırmaya şekillendirmeye başlamıştır. Doğada toplayıcı ve avcılıkla yaşamlarını devam ettirmişlerdir. İlk sanatsal çalışmalar sanatsal çalışmalar estetik ve duygusal amaçlar gütmekten yapılmıştır. Lascaux mağarasına yapılan sanatsal çizimlerin daha çok inançsal amaçlarla yapıldığı düşünülmektedir. Doğa ile mücadele ve inançsal amaçlarla üretilen nesneler belirginleşen ihtiyaçlardan ortaya çıkmıştır. Bu sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerle birlikte duygularla şekillenmiştir. Gündelik yaşantılar ile birlikte içinde yaşadığı toplumu etkilemiştir.

Sanat insani bir faaliyettir ve deneyimlenmiş duyguların bilinçli bir şekilde dışsal işaretler kullanılarak ifade edilir.

3. ANILARI CANLANDIRMAK

Maraş merkezli depremden sonra insanlar, ekonomik ve duygusal olarak zor bir dönemden geçmektedir. Adıyaman'da, depremzedeler yürek burkan anılara işaret ettiler. Depremzedelere sordüğümüzda: tüm aile fertlerin kaybettiğini, sık sık ağlayarak dile getirmişlerdir. Yıkılan evi borçla aldıklarını ve enkazda vefat eden kardeşine borçlu olduğunu dile getirdi. Mezarlığa gitmekten korktuğunu söyleyen başka depremzede ise yıkılan binadaki eşyalarının da çalındığını söyledi.

3.1. Kaybı Olan İnsanların Evleri ve Yaşamları

Kahramanmaraş depreminde hayatlarını kaybeden kişiler, enkaz altında kalanlar, enkazdan çıkaramayanlar veya şoka girip enkazdan ayrılanlar olmuştur. Adıyaman merkezde arama kurtarma çalışmalarımızda ağlayanlar, soğuk havada gece battaniyeye sarılmış ateşler yakılmış cenaze bekleyen anneler, kardeşler ve ablaları gördük. Yıkılan evler sadece bir enkaz değil; yılların hatıraları anıları, düğün fotoğrafları, oyuncaklar ve kitaplar vardı. Tüm bunlar resimlerde kaybolan birer sanat eseri veya birer anı niteliği taşıyordu.

İnsanların komşuluk ilişkileri, sokakları mahalleleri de altüst oldu. Özellikle çocuklar için psikolojik yıkım da olabilir.

3.2. Toplumsal Yas Süreci

Toplumsal yas, ortak kayıp bir olay nedeniyle bir toplumun yaşadığı acı sürece denir. Bu süreçte evini ve kurulu düzenini kaybeden bireyleri değerlendirmek gerekir. Deprem sonucu ;can, ev, aile parçalanması, bireysel ve toplumsal yok oluş gibi sosyal boyutlar ortaya çıkmaktadır. toplumsal olarak yas süreçleri; cami, cem evi gibi yerlerde dini ritüellerle anma törenler yapılarak birlik ve beraberlik mesajları verilir. Bu süreçte sivil toplum örgütleri ve devlet kurumları etkin rol oynar.

4. SANATLA TOPLUMSAL HAFIZA OLUŞTURMAK

4.1. Anma Etkinlikleri ve Kamusal Sanat

Adıyaman'da törende devlet ve millet kenetlenmesini sembolize eden Anadolu Karanfili görselleri ve rozetleri kullanıldı. Umudu, kardeşliği, sevgiyi ve dayanışmayı aynı zamanda yeniden ayağa kalkma gücünü temsil eden Anadolu Karanfili ile depremde yitirilen canlar anıldı. Belediye mezarlıklarında mevlitler ve dualar okundu. Milet bahçesinde fidan dikimi gerçekleştirildi.

Kamusal sanat, kamusal yerlerde halka açık alanlarda sergilenen sanatsal etkinliklerdir. Kamusal sanattaki amaç, toplumsal olarak yakınlaşmak, farkındalık yaratmak, toplumsal ve duygusal olarak bütünleşmeyi sağlar.

4.2. Hafıza Mekanları ve Sergiler:

Hafıza mekanı, toplumların tarihsel olarak yaşadığı olayların fiziki mekanlarda hatırlanmasıdır.

Hafıza mekanları öncü isimlerinden olan Maurice Halbwachs, hafızanın toplumsal/kolektif olduğundan söz eder (Halbwachs, 2016, 2017).² Halbwachs'a göre, "insan, anılarına toplum içerisinde ulaşır, onları toplum içerisinde konumlandırır ve onları toplumsal bütünlük içerisinde tanımlar anlamlandırır. (Halbwachs, 2016, 16; Olick, Vinitzky-Seroussi ve Levy, 2011, 18).³ Halbwachs bireysel olan hafızayı red eder. insanın tamamen kapalı olamayacağını söyler.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremin ikinci yıl dönümünde, Adıyaman Fotoğraf Topluluğu (AFOT) tarafından düzenlenen "Acının İzlerinden Umudun Işığında" adlı fotoğraf sergisi, Adıyaman Park AVM'de açıldı Sergi, yaşanan büyük felaketin izlerini ve ardından gelen dayanışmayı belirtiyor. Adıyaman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 6 Şubat depremlerinin birinci yılında öğrencilerinin, kaybettikleri arkadaşları anısına bir sergi bir sergi düzenledi. Ayrıca Adıyaman'da bir çok çadır kente çocuklar için yüz boyama, kilden heykel ve resim çalışmaları yapıldı.

5. YÖNTEM

Çalışmanın amacı, depremde biten yaşantıların anıların umutların nasıl yaşatılacağını ve sanatla nasıl ilişkili olduğunu incelemektir. Bu amaca ulaşmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Bu amaç için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, olay ve olguları, derinlemesine anlamlandırmak ve betimlemektir. Bu yöntem depremde biten anıların sanatla buluşması için uygun bir değer kazanmaktadır. Deprem ve sanat ile ilgili araştırmalar algı ile umut ilişkisini kurmak için uygun bir yöntem sunmaktadır.

1.Literatür Tarama Metodu

Literatür taraması, içerik ile ilgili konu taramalarının yapılmasıdır. Bu alanla ilgili içeriklerin toplandığı sentezlendiği ve incelemelerin yapıldığı alanı kapsamaktadır. Bu alandaki mevcut bilgi birikiminin bir araya getirilmesi sürecini kapsamaktadır. Deprem ile yok olan yaşamışların anılarla ile birlikte sanata nasıl yaşatılacağını derinlemesine araştırır. Araştırmada deprem, anı ,umut ve sanat ile ilgili literatür taranmalar yapılmıştır. Sanatın iyileştirici yanı sıra depremin toplumsal yanı ve toplumsal hafızaya yer verilmiştir. Bu çalışma yazılı kaynaklar üzerinden yapılmıştır.(Göksoy, 2013).

2.Tarama Metodu

Çalışmada nicel olmayan araştırma metodundan tarama metodu kullanılmıştır. Bu çalışmada kaynakların toplanmasında doküman tarama metodu kullanılmıştır. Mevcut kayıtlı ve belgeler inceleyerek ,verileri toplamak, belge taraması olarak tanımlanmaktadır. Belge taraması, belirli bir amaç için kaynakların taranması, gözden geçirilmesi, not alınması ve değerlendirilmesidir(Karamsar,2005)

.Bu araştırmada kullanılan nitel araştırma yaklaşımı ve fenomenolojik desen, çalışmanın amacına son derece uygun bir yöntemsel çerçeve sunmaktadır. Deprem gibi yoğun travmatik bir deneyimin bireylerin hafızasında, duygularında ve sanatsal ifade biçimlerinde bıraktığı izler niceliksel ölçümlerle yakalanması güç olgulardır. Bu nedenle, bireylerin bu deneyimleri nasıl yaşadıklarını, anlamlandırdıklarını ve sanat yoluyla nasıl yeniden kurduklarını kendi anlatıları üzerinden ortaya koymak araştırmanın ana odağını oluşturmaktadır. Fenomenolojik yaklaşım, tam da bu öznel yaşantıların özüne inmeyi hedeflediği için yöntemin seçilmesi yerinde bir tercihtir.

Amaçlı örnekleme yöntemi, çalışmanın derinlikli veri elde etmesine olanak sağlamıştır. Depremi doğrudan deneyimleyen, bu deneyimi sanat aracılığıyla ifade eden sanatçılar, gençler ve çocuklardan veri toplamak, konuyu farklı yaş, rol ve sosyal konumlar üzerinden okumayı mümkün kılmıştır. Bu çeşitlilik, hafızanın farklı biçimlerde yeniden üretildiğini ve sanatın umut inşasında kuşaklar arası farklı anlamlar taşıdığını göstermeyi kolaylaştırmıştır.

Verilerin üç farklı teknikle—görüşme, gözlem ve eser analizi—toplanmış olması, araştırmanın yöntemsel açıdan güçlü bir yönüdür. Bu teknikler birbirini tamamlamış; bir katılımcının sözlü ifadeleri, gözlem sırasında sergilediği davranışlarla desteklenmiş ve son olarak eserlerinde sembolik olarak ifadesini bulmuştur. Bu durum, nitel araştırmalarda önemli bir geçerlik stratejisi olan veri çeşitlemesi (triangulation) ilkesini başarıyla yerine getirmiştir. Böylece elde edilen bulgular yalnızca sözlü beyanlara değil, aynı zamanda gözlenen davranışlara ve somut sanat ürünlerine de dayandırılmıştır.

Verilerin tematik analiz ile çözümlenmesi de yöntemin tutarlı bir parçasıdır. Tematik analiz, özellikle travma, hafıza ve sanat gibi soyut kavramların iç içe geçtiği çalışmalarda araştırmacının ortaya çıkan anlam örüntülerini keşfetmesine olanak tanır. Braun & Clarke'ın altı aşamalı yapısının izlenmesi, araştırma sürecinin sistematik ve şeffaf olmasını sağlamış, temaların güvenilir ve tekrarlanabilir biçimde ortaya çıkmasına katkı sunmuştur.

6.BULGULAR

Yapılan bu çalışma neticesinde depremde anıların ve umutların sanata yansımaları görülmektedir. Bulgularda yapılan değerlendirmede, depremde geçen zamanın insanların acısını unutturmadığını ve deprem anılarıyla bu acının canlı tuttuğunu görmekteyiz. 2023 Kahramanmaraş ve 1999 Marmara gibi depremleri sonucu meydana gelen bu büyük acıyı ve deprem faciasını anlatan, resimler, heykeller ve anıtlar yapılmıştır. Yapılan tüm bu sanatsal çalışmalar toplum hafızasını etkin ve canlı tutmuştur. Belgesel, sinema ve birçok tiyatro oyunları depremde yaşanan acılar unutturmamaya ve tarih hafızalarıyla insanların dayanıklılığı canlı tutmaya çalışılmıştır. Bulgularda depremde yaşanan acıların sanatın terapi

etkisiyle hafıflediğini, bu acıların resim ,heykel, sinema, tiyatro, fotoğraf gibi sanat dallarına yansıdığı görülmektedir.

Malatya, Adıyaman ve Kahramanmaraş ilerinde yapılan görsel ve devasal sanatsal deprem anıtların toplum nezdinde acıların taze tuttuğunu ,sosyal dayanışma sergilediğini ve ayrıca bunun dayanışmanın abidesi olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular ışığında, “depremde biten anıların ve umutların sanatla yaşatılması” konusunu ele alan bir makalede aşağıdaki ana temalar ve sonuç biçimlendirilebilir:

- □ Sanat, Yas ve Anı Mekanı Oluşturur: Sanatçılar enkazdan çıkan nesneleri, fotoğrafları ve parçaları kullanarak kaybedilen kişileri ve geçmişi somutlaştırıyor. Bu, hem kaybı yad etme hem de kolektif hafıza inşa etme işlevi görüyor.
- □ Sanat Terapisi Hem Travmayı Azaltır Hem Umut İnşa Eder: İfade edici sanat terapisi ile psikolojik semptomların (anksiyete, depresyon, TSSB) azalabileceği, aynı zamanda travma sonrası kişisel büyüme (post-traumatic growth) desteklenebileceği bulunmuş.
- □ Ruhsal ve Anlamsal Bağ Kurma: Manevi anlamlandırma (logoterapi) gibi yaklaşımlar, depremin yıkıcılığını açıklayarak insanlara içsel bir anlam kazandırıyor. Bu, “unutma” değil “anlamlandırma” yoluyla umut yaratma stratejisidir.
- □ Kuşaklar Arası ve Toplumsal Yeniden İnşa: Sanat pazarları ve topluluk temelli sanat projeleri, sadece bireysel iyileşmeye katkı sağlamıyor; şehirlerin kültürel kimliğini, kolektif belleği ve topluluk dayanışmasını yeniden biçimlendiriyor.
- □ Çocuklar İçin Güvenli İfade Alanları: Çocuklar, resim, heykel, dans gibi yaratıcı yollarla duygularını dışa vurabiliyor. Bu, onların korkularını, umutlarını ve hayallerini sembolik olarak ifade etmeleri için oldukça uygun bir yol.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanatın hafıza abideleri , hem toplumsal bilinç hem de toplumsal algılar ve umutlar üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Sanat, acıların normalleşmesinde toplumsal birlik ve benliğin sağlanmasında etkin bir rol oynadığı dile getirebilir. Çalışmada elde edilen veriler ışığında sanatın depremde kaybı olan umutların yeniden yeşermesinde ve normalleşmenin sağlanmasında sanatın en önemli işlevlerinden biri olduğunu görmekteyiz.

Afet sonrası bireylerde psikolojik ,stres ve travmalar görülür. Bunlarla müdahale etmek için bir çok sanat türleri kullanmak gerekmektedir. Müzik, resim, ebru, rölyef ve fotoğraf gibi sanat atölyeleri kurulabilir. STK’lar ve sanatçılar etkinlikler düzenleyebilir veya deprem konulu sanat projeleri yapılabilir. Çocuklar için sanat terapi etkinlikleri düzenleyebilir ve destekleyebilir. Afet konulu resim yarışmaları konserler gibi etkinlikleri organize edebilirler.

Sonuç olarak; depremde yok olan umutlar, anılar sanatın toplumsal ve kültürel birleştirici gücü ile yeniden inşa edilerek birlik beraberlik ve dayanışmayı sağlar. Okullarda deprem konulu eğitim projeleri; resim, heykel, şiir, drama gibi sanat etkinlikleri düzenlenerek depremin acı etkileri unutturmaya ve toplumsal hafızalarda yer alması sağlanmış olur.

KAYNAKÇA

.Bozkurt, V. (1999), Deprem ve Toplum, İstanbul: Alfa Yay.

Yucak, E. (2004), “İmece Evleri: Depremzedelerin Dayanışma İçinde İş Yapma Deneyi”, Kamusal Alan, (Der. M. Özbek), İstanbul: Hil Yayınları,

CAR, S. Ş. ve DÜZAKIN C. S. (2017). Sanatla Terapi ve Yaratıcılık Bir Eğitim Modeli Olabilir mi?1. Baskı, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık

Göktepe, K.Ayşe (2015). Sanat Terapi. Nesil Yayınları.

Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (17. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.

Connerton, P. (1999). Toplumlar Nasıl Anımsar (çev. A. Şenel). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Halbwachs, M. (2016). Hafızanın toplumsal çerçeveleri (Büşra Uçar, Çev.). İstanbul: Heretik Yayınları.

.<https://csb.gov.tr/adiyaman-da-deprem-sehitleri-anildi-bakanlik-faaliyetleri->

Erkay Haber. (t.y.). 6 Şubat depremin ardından kalan hayatlar, umutlar. Erişim tarihi: 5 Ağustos 2025, Erişim adresi: <https://erkayhaber.com.tr/6-subat-depremin-ardinda-kalan-hayatlar-umutlar>

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.). Adıyaman’da deprem şehitleri anıldı [Basın bülteni]. Erişim tarihi: 5 Ağustos 2025, Erişim adresi: <https://csb.gov.tr/adiyaman-da-deprem-sehitleri-anildi-bakanlik-faaliyetleri->